

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (seitsemäs jaosto)

5 päivänä kesäkuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Direktiivi 93/13/ETY – 3 artiklan 1 kohta – 4 artiklan 2 kohta – 6 artiklan 1 kohta – Valuuttamääräinen lainasopimus – Kansallisessa valuutassa käyttöön annettuun summaan sovellettavan vaihtokurssin ilmoittaminen kuluttajalle sopimuksen tekemisen jälkeen

Asiassa C-38/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Budai Központi Kerületi Bíróság (Budan keskinen piirituomioistuin, Unkari) on esittänyt 14.12.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.1.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

GT

vastaan

HS,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja A. Prechal (esittelevä tuomari), joka hoitaa seitsemännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit C. Toader ja A. Rosas,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- GT, edustajanaan T. Szabó, ügyvéd,
- HS, edustajanaan T. Várhelyi, ügyvéd,
- Unkarin hallitus, asiamiehenään M. Z. Fehér ja Zs. Biró-Tóth,
- Euroopan komissio, asiamiehinään K. Talabér-Ritz ja A. Cleenewerck de Crayencour,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: unkari.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionille kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi annetun toimivallan, yhdenvertaisuutta lain edessä, tehokkaita oikeussuojakeinoja ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien unionin oikeuden peruseriaatteiden sekä kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) ja erityisesti sen johdanto-osan 8.–12. ja 20. perustelukappaleen, 4 artiklan 2 kohdan ja 5 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat GT, joka on leasingyhtiö (jäljempänä yhtiö), ja HS lainanottajana ja joka koskee näiden asianosaisten välillä tehdyn lainasopimuksen pätemättömyyttä, joka perustuu siihen, että kyseisessä sopimuksessa ei mainittu varojen vastaanottohetkellä sovellettua vaihtokurssia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 8.–12. ja 20. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”kahdessa yhteisön kuluttajansuojaa ja kuluttajavalistusta koskevassa ohjelmassa – – korostettiin kuluttajansuojan tärkeyttä kohtuuttomien sopimusehtojen suhteen; tämä suoja on varmistettava laeilla ja asetuksilla, jotka joko yhdenmukaistetaan yhteisön tasolla tai annetaan suoraan tällä tasolla,

näiden kahden tarkoitetun ohjelman kohdassa ’kuluttajien taloudellisten etujen suojaaminen’ ilmaistun periaatteen mukaisesti tavaroiden tai palvelujen hankkijoita on suojeltava myyjän tai palvelun suorittajan vallan väärinkäytöltä, erityisesti yksipuolisilta vakiosopimuksilta ja kohtuuttomalta olennaisten oikeuksien poisjättämiseltä sopimuksista,

tehokkaampi kuluttajansuoja voidaan saavuttaa ottamalla käyttöön yhdenmukaiset kohtuuttomia ehtoja koskevat säännöt; näitä sääntöjä on sovellettava kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin; tämän vuoksi tämän direktiivin ulkopuolelle jätetään erityisesti työsopimukset, perintöoikeuksia koskevat sopimukset, perhelainsäädännön oikeuksia koskevat sopimukset sekä yhtiöiden perustamista ja yhtiöjärjestystä koskevat sopimukset,

kuluttajan on saatava sama suoja niin suullisesti kuin kirjallisesti tehtyjen sopimusten osalta, ja jälkimmäisessä tapauksessa riippumatta siitä, sisältyvätkö sopimusehdot yhteen vai useampaan asiakirjaan,

kansallisten lainsäädäntöjen nykytilassa voidaan suunnitella kuitenkin ainoastaan osittaista yhdenmukaistamista; tämä direktiivi kattaa erityisesti ainoastaan ne sopimusehdot, joista ei ole neuvoteltu erikseen; on tarpeen jättää jäsenvaltioille mahdollisuus perustamissopimusta asianmukaisesti noudattaen varmistaa kuluttajalle suojelun korkeampi taso tämän direktiivin säännöksiä tiukemmilla kansallisilla säännöksillä.

--

sopimukset on laadittava selvin ja ymmärrettävin ilmaisin; kuluttajalle on tosiasiallisesti annettava tilaisuus tutkia kaikki ehdot, ja epäselvässä tapauksessa on kuluttajalle suotuisimman tulkinnan oltava etusijalla.”

- 4 Kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin säännökset eivät koske pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja eikä kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, määräyksiä tai periaatteita, varsinkaan liikenteen alalla.”

- 5 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

- 6 Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

- 7 Direktiivin 93/13 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos on kyse sopimuksesta, jonka kaikki tai tietyt kuluttajalle esitetyt ehdot on laadittu kirjallisesti, ehdot on aina laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi. Jos ehdon merkityksestä syntyy epäilystä, kuluttajalle suotuisin tulkinta on etusijalla. – –”

- 8 Kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

Unkarin oikeus

Luottolaitoksista annettu laki

- 9 Luotto- ja rahoituslaitoksista vuonna 1996 annetun lain nro CXII (hitelintézetekröl és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény, jäljempänä luottolaitoksista annettu laki) 213 §:n 1 momentin a kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sellainen kuluttajalle myönnettyä kulutus- tai asuntoluottoa koskeva sopimus on pätemätön, jossa ei mainita

- a) sopimuksen kohdetta – –”

DH 1 -laki

- 10 Rahalaitosten kuluttajien kanssa tekemiä lainasopimuksia koskevista asioista siviilioikeuden säännösten yhtenäisen tulkinnan varmistamiseksi annettuihin Kúrian (ylin tuomioistuin) yhdenmukaistamisratkaisuihin liittyvistä eräistä kysymyksistä vuonna 2014 annetun lain nro XXXVIII (Kúriának a pénzüggyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény, jäljempänä DH 1 -laki) 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tätä lakia sovelletaan kuluttajien kanssa 1.5.2004 alkaen aina tämän lain voimaantuloon saakka tehtyihin lainasopimuksiin. Tätä lakia sovellettaessa käsitteellä ’kuluttajan kanssa tehty lainasopimus’ tarkoitetaan mitä tahansa rahalaitoksen ja kuluttajan välillä tehtyä valuuttamääräistä luotto-, laina- tai rahoitusleasingsopimusta (joka on sidottu ulkomaan valuuttaan tai määritelty ulkomaan valuutassa ja jonka lyhentäminen tapahtuu Unkarin forinteissa) tai forintimääräistä luotto-, laina- tai rahoitusleasingsopimusta – –”

- 11 DH 1 -lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto – erikseen neuvoteltuja ehtoja lukuun ottamatta – on pätemätön, jos sen mukaan rahalaitos määrää ostokurssin soveltamisesta laina- tai rahoitusleasingsopimuksen kohteena olevan tavaran hankintaa varten tarkoitettuja varoja luovutettaessa, kun velan lyhennyksiin sovelletaan myyntikurssia tai jonkin muun tyyppistä vaihtokurssia kuin se, jota sovellettiin varoja luovutettaessa.

2. Edellä 1 momentissa tarkoitetun pätemättömän sopimusehdon sijasta sovelletaan – – Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle virallisesti vahvistamaa valuuttakurssia sekä varoja luovutettaessa että velkaa lyhennettäessä (maksuerät sekä valuuttamääräiset kustannukset, kulut ja palkkiot mukaan luettuina).”

DH 3 -laki

- 12 Tietyistä kuluttajien kanssa tehtyjen lainasopimusten valuutan muuntamiseen ja niiden korkoja koskeviin sääntöihin liittyvistä kysymyksistä annetun vuoden 2014 lain nro LXXVII (az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekre devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény, jäljempänä DH 3 -laki) 3 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kuluttajan kanssa tehtyä lainasopimusta muutetaan tämän lain nojalla sen säännösten mukaisesti.”

Ratkaisu nro 1/2016 PJE

- 13 Kúrian ratkaisu nro 1/2016 PJE annettiin siviilioikeudellisten säännösten yhtenäisen tulkinnan varmistamiseksi Alaptörvény (perustuslaki) 25 §:n 3 momentin mukaisesti, ja sen sanamuoto on seuraava:

”1. Valuuttamääräinen kuluttajan kanssa tehty sopimus on [luottolaitoksista] annetun lain 213 §:n 1 momentin a kohdassa asetetun vaatimuksen mukainen myös, jos kirjallisessa sopimuksessa – mukaan luettuina kyseiseen sopimukseen sen teko hetkellä sisällytetyt yleiset sopimusehdot – ilmoitetaan lainan kokonaismäärä Unkarin forinteissa (maksuvaluutta), edellyttäen, että näin ilmoitetun lainan kokonaismäärän valuuttamääräinen (laskentavaluutta) vasta-arvo voidaan määrittää tarkasti myöhemmin sopimuksessa määrättyinä muuntoajankohtana, tai jos näin ei ole, varojen luovutushetkellä kyseisellä hetkellä voimassa oleva vaihtokurssi huomioiden.

--

3. Jos valuuttamääräinen kuluttajan kanssa tehty sopimus – mukaan luettuina kyseiseen sopimukseen sen tekohetkellä sisällytetyt yleiset sopimusehdot – sisältää 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot, sopimuksen tekemisen jälkeen esitetyt yksipuoliset lausumat (esimerkiksi maksutosite, lyhennysaikataulu, maksusuunnitelma) ovat luottolaitoksen kuluttajalle antamia tietoja, jotka eivät vaikuta sopimuksen tekemiseen eivätkä sen pätevyyteen.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 14 Yhtiö teki 20.2.2006 HS:n eli lainanottajan kanssa lainasopimuksen moottoriajoneuvon ostamisen rahoittamiseksi. Laina oli valuuttamääräinen, ja tässä tapauksessa valuuttana oli Sveitsin frangi (CHF). Kyseisen lainan suuruus määritettiin Unkarin forintteina (HUF) halutun summan perusteella, ja se oli tässä tapauksessa 3 859 000 forinttia, soveltamalla vaihtokurssia, joka oli voimassa varojen luovutuspäivänä. Kyseisen sopimuksen mukaan ”sopimuspuolet allekirjoittavat sopimuksen, jonka sisältö vastaa luotonantajan hyväksymisilmoitusta”. Hyväksymisilmoitus lähetettiin lainanottajalle lainasopimuksen allekirjoittamisen jälkeen 7.4.2006. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien korostaa, että lainanottaja ei ole allekirjoittanut kyseistä ilmoitusta, joka sisälsi myönnettyyn luottoon sovelletun vaihtokurssin (1 CHF = 164,87 HUF).
- 15 Kyseisen sopimuksen sanamuodon mukaan lainaa oli lyhennettävä Unkarin forinteissa, ja maksuerien suuruus riippui Sveitsin frangin ja Unkarin forintin välisestä vaihtokurssista, jota sovellettiin lainanlyhennyspäivänä, joten valuuttakurssiriski oli lainanottajalla.
- 16 Yhtiö irtisanoi lainasopimuksen 4.3.2013, koska se katsoi, että lainanottaja ei ollut täyttänyt lainanlyhennysvelvollisuuttaan. Se haastoi tämän jälkeen lainanottajan ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen ja vaati tämän velvoittamista maksamaan 1 463 722 Unkarin forintin suuruinen summa lainapäätöksenä ja korkoina.
- 17 Lainanottaja vetosi puolustukseensa muun muassa luottolaitoksista annetun lain 213 §:n 1 momentin a kohtaan perustuvaan sopimuksen pätemättömyyteen sillä perusteella, että siinä ei mainittu lainan kohdetta, koska varojen vastaanottohetkellä sovellettu Sveitsin frangin ja Unkarin forintin välinen vaihtokurssi mainittiin yksinomaan hyväksymisilmoituksessa, jonka ainoastaan yhtiö oli allekirjoittanut.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen käsiteltävänä olevassa asiassa on sovellettava oikeussääntöjen yhtenäiseksi tulkittamiseksi annettuja Kúrian ratkaisuja, joihin ratkaisu nro 1/2016 kuuluu ja joita alempien tuomioistuinten on noudatettava. Viimeksi mainitun ratkaisun mukaan yhtiön yksipuolisesti hyväksymisilmoituksessa määrittelemälle vaihtokurssille on annettava sama oikeudellinen arvo kuin sopimusehdolle, kun sopimuksessa itsessään ei täsmennetä varojen maksuhetkellä sovellettavaa vaihtokurssia. Samasta ratkaisusta ilmenee, että se, että velallinen ei ole allekirjoittanut hyväksymisilmoitusta ja että velkojan ei tarvitse näyttää toteen sitä, että velallinen on vastaanottanut kyseisen ilmoituksen, on tämän osalta merkityksetöntä.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että sopimuksen pätevyyden hyväksyminen merkitsisi sitä, että lainanottajan olisi vastattava valuuttakurssiriskin aiheuttamista taloudellisista seurauksista. Tämän vuoksi olisi lainanottajan taloudellisen edun vastaista, että tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, katsoisi tällaisen valuuttamääräisen lainasopimuksen olevan pätevä, kun otetaan huomioon kyseisen 213 §:n 1 momentin a kohta. Kyseinen tuomioistuin haluaa siis varmistua siitä, että ratkaisu nro 1/2016 ei ole ristiriidassa unionin oikeuden niiden säännösten ja määräysten kanssa, joilla pyritään suojaamaan kuluttajia.

20 Tässä tilanteessa Budai Központi Kerületi Bíróság (Budan keskinen piirituomioistuin, Unkari) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko Euroopan unionin toimivalta kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi, unionin oikeuden peruseriaatteet yhdenvertaisuudesta lain edessä, tehokkaista oikeussuojakeinoista ja oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä sekä tietyt direktiivin [93/13] johdanto-osan perustelukappaleet [eli sen 8.–12. ja 20. perustelukappale] ja [kyseisen direktiivin] 4 artiklan 2 kohta ja 5 artikla esteenä luonteeltaan normatiiviselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa

- ei veloiteta sopimuksen pätevyyden edellytyksenä kuluttajan sopimuskumppania antamaan kuluttajalle tilaisuutta tutustua ennen sopimuksen tekemistä sellaisiin selvin ja ymmärrettäviin ilmaisiin laadittuihin sopimusehtoihin, jotka muodostavat kyseisen sopimuksen pääkohteen – valuuttalainan perusteella luovutettuihin varoihin sovellettava vaihtokurssi mukaan luettuna –, jotta kyseinen sopimus ei olisi pätemätön, ja/tai
- sallitaan se, että kuluttajan sopimuskumppani ilmoittaa (esimerkiksi erillisellä asiakirjalla) selvin ja ymmärrettäviin ilmaisiin laadituista sopimusehdoista, jotka muodostavat kyseisen sopimuksen pääkohteen – valuuttalainan perusteella luovutettuihin varoihin sovellettava vaihtokurssi mukaan luettuna –, vasta siinä vaiheessa, kun kuluttaja on jo peruuttamattomasti sitoutunut kyseiseen sopimukseen, ilman että jo pelkästään tätä pidettäisiin perusteena sopimuksen pätemättömyydelle?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 21 Euroopan komissio vaatii, että esitetty kysymys on jätettävä tutkimatta lähinnä siksi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei esittänyt unionin tuomioistuimelle kaikkia olennaisia tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja eikä muun muassa sitä, että pääasian oikeudenkäynti on osa laajempaa lainsäädännöllistä toimintaa, jonka Unkarin lainsäätäjät on toteuttanut pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten lainasopimusten osalta ja joka on johtanut DH 1- ja DH 3 -lain antamiseen. Kyseisten lakien mukaan tämäntyyppisten sopimusten osalta alun perin vahvistettu vaihtokurssi on korvattu taannehtivin vaikutuksin ja suoraan lain nojalla Unkarin laissa vahvistetulla kurssilla ja valuuttakurssiriski on poistettu tämän vaikuttamatta sen valuuttakurssiriskin olemassaoloon, joka perustuu lainsäädännössä vahvistettuun vaihtokurssiin. Komissio katsoo, että kyseessä olevia lakeja on pidettävä direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla pakottavina säädöksinä, joten on pohdittava unionin oikeuden säännösten, joiden tulkintaa pyydetään, sekä pääasian tosiseikkojen ja kohteen välistä suhdetta.
- 22 Komission mukaan unionin oikeutta koskevilla seikoilla, joiden tulkintaa pyydetään, ei ole mitään yhteyttä pääasian oikeusriitaan, koska DH 1- ja DH 3 -lain antaminen johti siihen, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset lainasopimuksissa olleet vaihtokurssia ja valuuttakurssiriskiä koskevat ehdot poistettiin direktiivin 93/13 soveltamisalalta saman direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti, joten kyseistä direktiiviä ei enää sovelleta käsiteltävänä olevassa asiassa.
- 23 Tämän osalta on palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole

mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, 37 kohta).

- 24 Ennakkoratkaisupyyntöä esitetystä tosiseikkojen kuvauksesta ilmenee, että esitetty kysymys koskee tilannetta, jossa kuluttaja on tehnyt valuuttamääräisen lainasopimuksen ja kyseisen valuuttamääräisen lainan täsmällinen suuruus on vahvistettu vasta mainitun sopimuksen tekemisen jälkeen sellaisen vaihtokurssin mukaisesti, jonka kyseinen yhtiö on vahvistanut erillisessä asiakirjassa ja jota se on soveltanut kansallisessa valuutassa esitettyyn summaan, joka mainitaan kuluttajan tekemässä lainahakemuksessa.
- 25 Pitää paikkansa, että sikäli kuin komission mainitsemissa laeissa korvataan ehdot, joissa määrättiin yhtäältä lainaa annettaessa sovelletun vaihtokurssin (asianomaisen valuutan ostokurssi) ja toisaalta lainaa lyhennettäessä sovelletun kurssin (myyntikurssi) välisestä erotuksesta, yhden ainoan vaihtokurssin eli Unkarin keskuspankin määrittelemän vaihtokurssin soveltamista koskeva ehto johtaa siihen, että viimeksi mainittu ehto suljetaan pois direktiivin 93/13 soveltamisalalta, koska se heijastaa direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla pakottavaa lain säännöstä. Koska kyseistä säännöstä on tulkittava suppeasti, tästä ei kuitenkaan seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen toinen sopimusehto, jossa määritellään yksityiskohtaiset säännöt valuuttamääräisen lainan suuruuden vahvistamiseksi, olisi myös kokonaisuudessaan suljettu pois kyseisen direktiivin soveltamisalalta (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, 65 ja 66 kohta), joten ei ole ilmeistä, ettei sitä sovellettaisi pääasiassa kyseessä olevaan ehtoon.
- 26 Ennakkoratkaisukysymys on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Pääasia

- 27 Vaikka ennakkoratkaisukysymys koskee vain osittain unionin oikeuden tietyn tekstin tulkintaa, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimen asiana on poimia kaikista ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyyntöä esittämistä koskevan päätöksen perusteluista ne unionin oikeuden määräykset ja säännökset, joita oikeusriidan kohteen perusteella on tarpeen tulkita (ks. vastaavasti tuomio 3.4.2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, 39 kohta).
- 28 Koska Budai Központi Kerületi Bíróságin kysymyksillä pyritään määrittämään direktiiviin 93/13 perustuvat pätemättömyysedellytykset, kun on kyse pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta lainasopimuksesta, kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohta ja 6 artiklan 1 kohta on sisällytettävä unionin oikeutta koskeviin seikkoihin, joiden tulkintaa kyseinen tuomioistuin unionin tuomioistuimelta pyytää.
- 29 On näin ollen katsottava, että kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa, 4 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle – sellaisena kuin kyseisen jäsenvaltion ylin tuomioistuin on sitä tulkinnut –, jonka nojalla sellainen valuuttamääräinen lainasopimus ei ole pätemätön, jossa tosin mainitaan kuluttajan lainahakemusta vastaava kansallisessa valuutassa esitetty summa muttei kyseiseen summaan sovellettavaa vaihtokurssia valuuttamääräisen lainan lopullisen suuruuden määrittämiseksi ja jonka yhdessä sopimusehdossa vahvistetaan, että lainanantaja vahvistaa kurssin sopimuksen tekemisen jälkeen erillisessä asiakirjassa.

- 30 Ensinnäkin on todettava, että kuten esitetyn kysymyksen sanamuodosta ilmenee, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähtee toteamuksesta, jonka mukaan pääasiassa kyseessä olevan sopimusehdon, jossa määritetään valuuttamääräisen lainan suuruuden vahvistamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt, on katsottava määrittelevän direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun lainasopimuksen pääkohteen.
- 31 Kyseisen säännöksen mukaan tällaisten ehtojen kohtuuttomuus jätetään arvioimatta vain sikäli kuin toimivaltainen kansallinen tuomioistuin yksittäistapauksen tutkittuaan katsoo, että elinkeinonharjoittaja on laatinut ne selkeästi ja ymmärrettävästi (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, 48 kohta).
- 32 Unionin tuomioistuin on korostanut, että tämä selkeän ja ymmärrettävän laatimisen vaatimus, josta muistutetaan myös kyseisen direktiivin 5 artiklassa, ei voi rajoittua muodolliseen ja kieliopilliseen ymmärrettävyyteen. Se katsoo, että koska kyseisellä direktiivillä toteutettu suojajärjestelmä perustuu päinvastoin ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli muun muassa tietojen puolesta, kyseistä vaatimusta on tulkittava laajasti (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, 61 kohta).
- 33 Vaatimus, jonka mukaan sopimusehto on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, edellyttää siis sitä, että sopimuksessa esitetään avoimesti sen mekanismin konkreettinen toiminta, johon asianomaisessa ehdossa viitataan, sekä tarvittaessa tämän mekanismin ja muissa sopimusehdoissa määrätyn mekanismin välinen suhde siten, että kuluttajalla on mahdollisuus täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla arvioida, minkälaisia taloudellisia seurauksia siitä hänelle aiheutuu (tuomio 20.9.2017, Andriuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 45 kohta).
- 34 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa lainan suuruuden määrittäminen riippuu varoja käyttöön annettaessa voimassa olevasta vaihtokurssista, jonka lainanantaja sopimuksen tekemisen jälkeen vahvistaa, kyseinen vaatimus edellyttää sitä, että kyseisen lainatun valuuttamääräisen määrän laskentatapa sekä sovellettava vaihtokurssi esitetään avoimesti, jotta tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja voi arvioida täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, minkälaisia taloudellisia seurauksia sopimuksesta hänelle aiheutuu muun muassa lainan kokonaiskustannukset mukaan lukien (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2017, Andriuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 47 kohta ja määräys 22.2.2018, ERSTE Bank Hungary, C-126/17, ei julkaistu, EU:C:2018:107, 32 kohta).
- 35 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava tätä kysymystä kaikkien olennaisten tosiseikkojen, joihin kuuluvat lainanantajan lainasopimusta koskevien neuvottelujen yhteydessä antamat ilmoitukset ja tiedot, perusteella (tuomio 20.9.2017, Andriuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 46 kohta).
- 36 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä tämän osalta muun muassa, kykenikö kuluttaja – kaikki merkitykselliset tosiseikat huomioiden – ymmärtämään ne yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaan valuuttamääräisen lainan määrä ja sovellettava vaihtokurssi oli määritettävä, sekä hänelle tästä mahdollisesti aiheutuvat taloudelliset seuraukset. Ei kuitenkaan voida vaatia, että elinkeinonharjoittaja yksilöisi kaikki nämä seikat konkreettisesti sopimuksen tekohetkellä.
- 37 Toiseksi on todettava, että jos tämän tarkastelun jälkeen on ilmeistä, että vaihtokurssin vahvistamista koskevaa ehtoa ei ole laadittu direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla selkeästi ja ymmärrettävästi, sopimus on pätemätön yksinomaan siinä tapauksessa, että yhtäältä on osoitettu, että kyseinen ehto on mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla kohtuuton, ja että toisaalta sopimus ei voi olla olemassa ilman kyseistä ehtoa saman direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

- 38 Asianomaisen ehdon kohtuuttomuudesta on ensinnäkin todettava, että toimivaltaisen tuomioistuimen on selvítettävä, aiheuttaako se lojaliteettiperiaatteen vastaisesti kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.
- 39 Tämän arvioinnin tekemiseksi kansallisen tuomioistuimen on otettava direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitattava kaikkiin sopimuksen tekoon sen tekohetkellä liittyviin olosuhteisiin.
- 40 Kyseisen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan olosuhteita, joista elinkeinonharjoittaja saattoi olla tietoinen sopimuksen tekohetkellä ja jotka olivat omiaan vaikuttamaan sopimuksen myöhempään täytäntöönpanoon, koska sopimusehto voi aiheuttaa sellaisen epätasapainon sopimuspuolten välille, joka ilmenee vasta sopimusta täytäntöönpannassa (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2017, Andriuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 54 kohta).
- 41 Toiseksi on todettava, että tilanteessa, jossa kyseinen ehto on katsottava kohtuuttomaksi, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan mainittu ehto ei voi sitoa kuluttajaa kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kyseisen säännöksen mukaan sopimus kuitenkin jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos se voi olla olemassa ilman kyseistä ehtoa.
- 42 Unionin tuomioistuin on korostanut tästä, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdalla pyritään palauttamaan sopimuspuolten välinen tasapaino eikä tekemään pätemättömiksi kaikkia sopimuksia, jotka sisältävät kohtuuttomia ehtoja. Kyseisen sopimuksen pitää kuitenkin pääsääntöisesti säilyä muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvaa muutosta siltä osin kuin tällainen sopimuksen voimassa pitäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista, mikä on selvítettävä objektiivista lähestymistapaa noudattaen (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan pääasiassa kyseessä olevassa ehdossa määritetään direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu sopimuksen pääkohde. Tässä tilanteessa sopimuksen voimassa pitäminen ei vaikuta oikeudellisesti mahdolliselta kyseisen ehdon poistamisen jälkeen, mitä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarvittaessa arvioitava.
- 44 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkoittaman kaltainen kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa direktiivin 93/13 kanssa vain siltä osin kuin siinä ei – ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tekemän tulkinnan mukaan – mahdollisteta sellaisen lainasopimuksen pätemättömäksi toteamista, jonka osalta tämän tuomion 37 kohdassa mieleen palautetut edellytykset täytyvät.
- 45 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa, 4 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle – sellaisena kuin kyseisen jäsenvaltion ylin tuomioistuin on sitä tulkinnut –, jonka nojalla sellainen valuuttamääräinen lainasopimus ei ole pätemätön, jossa tosin mainitaan kuluttajan lainahakemusta vastaava kansallisessa valuutassa esitetty summa muttei kyseiseen summaan sovellettavaa vaihtokurssia valuuttamääräisen lainan lopullisen suuruuden määrittämiseksi ja jonka yhdessä sopimusehdossa vahvistetaan, että lainanantaja vahvistaa kyseisen kurssin sopimuksen tekemisen jälkeen erillisessä asiakirjassa,
- kun kyseinen ehto on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti siten, että lainatun kokonaismäärän laskentatapa sekä sovellettava vaihtokurssi esitetään avoimesti, jotta tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja voi arvioida täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, minkälaisia taloudellisia seurauksia sopimuksesta hänelle aiheutuu muun muassa lainan kokonaiskustannukset mukaan lukien, tai jos on ilmeistä, että kyseistä ehtoa ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi,

- kun kyseinen ehto ei ole kohtuuton mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, tai jos se on, asianomainen sopimus voi olla olemassa ilman kyseistä ehtoa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Oikeudenkäyntikulut

- 46 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (seitsemäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohtaa, 4 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle – sellaisena kuin kyseisen jäsenvaltion ylin tuomioistuin on sitä tulkinnut –, jonka nojalla sellainen valuuttamääräinen lainasopimus ei ole pätemätön, jossa tosin mainitaan kuluttajan lainahakemusta vastaava kansallisessa valuutassa esitetty summa muttei kyseiseen summaan sovellettavaa vaihtokurssia valuuttamääräisen lainan lopullisen suuruuden määrittämiseksi ja jonka yhdessä sopimusehdossa vahvistetaan, että lainanantaja vahvistaa kyseisen kurssin sopimuksen jälkeen erillisessä asiakirjassa,

- kun kyseinen ehto on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti siten, että lainatun kokonaismäärän laskentatapa sekä sovellettava vaihtokurssi esitetään avoimesti, jotta tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja voi arvioida täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, minkälaisia taloudellisia seurauksia sopimuksesta hänelle aiheutuu muun muassa lainan kokonaiskustannukset mukaan lukien, tai jos on ilmeistä, että kyseistä ehtoa ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi,
- kun kyseinen ehto ei ole kohtuuton mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, tai jos se on, asianomainen sopimus voi olla olemassa ilman kyseistä ehtoa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Allekirjoitukset